

Školní psycholog v práci se žáky

Mgr. Alice Vašáková
pro FSS MU Brno

Program setkání

- Vytváření podmínek pro aktivity ŠP se žáky (dojednávání zakázky, souhlas ZZ, etika práce)
- Prevence a intervence
- Diagnostika v práci ŠP
- Práce s předškoláky a ranými školáky, žáky 1. ročníků SŠ
- Individuální konzultace se žáky
- Kariérové poradenství
- Klima školy a klima třídy
- Práce se školní třídou
- Další skupinové aktivity ŠP

Podmínky pro práci ŠP se žáky

- Legislativní – viz dále
- Podmínky technické (časoprostorové)-místnost, vybavení, jasné transparentní podmínky pro práci se žáky a třídou (uvolňování z hodin, časový prostor pro práci se třídami-třídnické hodiny+něco navíc dle potřeby)
- Dojednávání zakázek: kdo, při jakých příležitostech a jakou formou deleguje na psychologa zakázky (jak se dostane žák k Ψ a Ψ do třídy)
- Spolupráce s klíčovými lidmi (ŠPP, (třídní) učitelé, rodiče)

Souhlas s činností školního psychologa

- Nevyjasněná otázka, legislativa je v této oblasti nepřesná a lze si ji vykládat různě
- Obecně: škola v programu poradenských služeb popisuje, které aktivity a činnosti poskytuje. Pro služby školního psychologa a speciálního pedagoga platí „přísnější“ pravidla – základem je **INFORMOVANÝ SOUHLAS**.
- Informovaný souhlas se týká skupinové i individuální specifické poradenské služby a předpokládá se, že se jedná o službu požadovanou, kde klient zná podmínky jejího poskytování

Informovaný souhlas

Obecně obsahuje informace o:

- Účelu poskytované poradenské služby
- Povaze poskytované poradenské služby
- Důsledcích poskytované služby
- Specifikaci případných rizik, spojených s navrhovaným postupem či opatřeními
- Nabídku možných alternativ, upřesnění důsledků odmítnutí služby

Informovaný souhlas obsahuje sdělení, že žák/ZZ informaci porozuměl !!!

Prevence a intervence

- Prevence=předcházení
- Intervence=napravování
- Aktivity ŠP by měly být zaměřeny v převaze do sféry prevence (viz vymezení poradenských služeb poskytovaných školou), sám by měl být v rámci ŠPP schopen „sledovat linku příčin a následků“ a preventivní aktivity navrhnout
- Pro optimální prevenci je vhodné zaměřit se i na možnosti „mimo školu“-MŠ, spolupracující organizace
- Prevence efektivní a neefektivní (otázka kam nasměrovat energii, kde lze očekávat efekt)-aktivity promýšlet

Diagnostika v práci ŠP

Oblasti diagnostiky:

- Výukové problémy žáků (intelekt, kognitivní funkce, SVPU, učební strategie)
- Výchovné/osobnostní problémy žáků (osobnost, rodinné zázemí...)
- Kariérové poradenství (intelekt, osobnost, zájmy)
- Spolupráce při pedagogické diagnostice-spolupráce s učiteli
- Pedagogický styl učitele
- Klima školy, klima třídy
- Vztahy ve třídě

Diagnostika-pokračování

- Standardizované a nestandardizované nástroje
- Výhody a rizika diagnostikování ve škole
- Diagnostika ve službách klienta
- Sdílení informací a výstupů ve škole i mimo ni
- Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními
- Dostupnost diagnostických materiálů

Detaily viz doporučená literatura

MERTIN, V., L. KREJČOVÁ a kol. *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika. 2.*, doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016

Oblasti práce psychologa se žáky (nejčastější)

- Participace při zahájení vzdělávací dráhy žáků
- Screeningy a depistáže
- Diagnostika a vedení při výukových/výchovných/vztahových obtížích
- Pomoc při řešení individuálních problémů žáků
- Problematika žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- Kariérové poradenství
- Preventivní a intervenční práce se třídou

Zahájení školní docházky

- Spolupráce s mateřskou školou (konkrétní podoba je závislá na tom, je-li MŠ součástí základní školy): např. sledování klimatu třídy, nabídka konzultací rodičům i učitelkám, preventivní práce s kolektivem, participace na mapování školní připravenosti (pozor, vyšetření ŠZ je v kompetenci poradenského zařízení)
- Realizace programu Předškolácké skupinky (viz Edukativně stimulační skupinky pro předškolní děti)
- Spolupráce při zápisu do ZŠ – konzultace pro rodiče
- Adaptační programy pro prvňáky
- Preventivní práce s třídním kolektivem-podpora adaptace, nastavení pravidel soužití, podpora pro-sociálního chování...
- Podpora adaptace žáků 1. ročníků SŠ (motivační R, programy)

Screeningy a depistáže

- Vstupní screeningová šetření, depistáž žáků nezralých/ s kognitivním oslabením/ohrožených selháváním
- Návazná péče o tyto žáky s potřebou podpory (ve spolupráci s učitelem, speciálním pedagogem, rodiči)
- Opakovaná screeningová šetření s cílem identifikovat žáky ohrožené výukovým selháním-návrhy a realizace návazných opatření (např. Plán pedagogické podpory)
- Klima třídy-průběžné sledování, prevence vztahových problémů žáků

TYTO AKTIVITY MÁ SMYSL DĚLAT JEN TEHDY, JSOU-LI ZASAZENY DO ŠKOLNÍHO KONTEXTU, KOORDINOVÁNY V ŠPP A DALŠÍ AKTIVITY NA NĚ NAVAZUJÍ

Žáci ohrožení výukovým selháváním

- Symptomy výukového selhávání jsou podobné u všech žáků, ALE příčiny mohou být velmi různorodé-Ψ může pomoci s jejich hledáním
- Přemýšlíme o žácích všeho věku, na diagnostiku pak může navázat další specifická podpora
- ŠP si může dovolit „luxus“ komplexního přístupu- náslechy ve výuce, rozhovor s učitelem, se žákem, rodiči, analýza výsledků práce, učební návyky, diagnostika poznávacích a percepčních funkcí...

Kariérové poradenství

- Pomoc při optimální volbě budoucí profese
- Jedná se o dlouhodobý proces, jímž žáka může doprovázet některý z poradenských pracovníků
- Téma „Člověk a svět práce“ mají všechny školy ve svém ŠVP, proto se s ním musely nějak vypořádat
- V této oblasti bude ŠP pravděpodobně spolupracovat s dalšími učiteli (VP, kariérový poradce)
- Na mnoha školách se učí předmět Volba povolání, zde se může psycholog výrazně angažovat
- Druhou linií je pak klasické poradenství k volbě povolání, jehož součástí je i diagnostika (intelekt, osobnost, zájmy, profesní typologie)

Cíl=vybavit žáka kompetencemi, aby se v budoucnu dobře rozhodoval

- Uvědomit si vlastní podíl zodpovědnosti na rozhodování
- Využívat poznatků z oblasti sebepoznání, rozhodování a plánování při vytyčování a dosahování cílů
- Mít realistický náhled na vlastní osobnost, potenciál a možnosti
- Pochopit souvislost mezi požadavky na výkon povolání a svými reálnými možnostmi=to je klíč k procesu volby
- Plánovat si významné životní kroky, stanovovat realistické cíle a hledat vhodné strategie
- Adaptovat se na nové životní situace
- Orientovat se ve zdrojích a nabídce na trhu vzdělávání a práce

Pomoc při řešení osobních problémů žáků

- Citlivá oblast práce ŠP-podle četnosti a závažnosti problémů můžeme usuzovat na to, zda jsme si získali důvěru žáků
- Aby se na Ψ obraceli, musí jej znát z jiných situací, mít s ním osobní zkušenost a „otestovat“ si jeho loajalitu
- Žáci často přicházejí se zástupným problémem-skutečné téma čeká za ním
- Informace o žákovi, který potřebuje pomoc, přicházejí často od jiných osob-spolužáci, učitelé, rodiče, prarodiče...
- V těchto případech je důležité dobře (eticky) pracovat s informacemi a promýšlet, jak navázat kontakt se žákem
- POZOR na zvažování hranic vlastní profesionality!!!